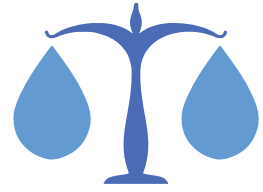

פורום דמעת העשוקים

פתרון לבעיית הממזרות

נייר עמדה

פורום דמעת העשוקים הוא קבוצת חשיבה שקמה כדי לעודד ולאפשר דיון מעמיק בנושא הממזרות בימינו, וזאת במטרה לחפש ולקדם מענה יסודי הלכתי ומקיף לבעיה כאובה ומאתגרת זו.

הפורום קשוב לסבלם של הממזרים ומודע לחוסר היכולת שלהם לדבר בשם עצמם, ועל כן הוא מבקש להיות להם לפה ולהשמיע את קולם.

הפורום סבור כי מציאת מענה לבעיית הממזרות היא צו השעה ומהווה תיקון עולם.

'ממזר' הוא מונח הלכתי המציין א/נשים וצאצאיהם שנולדו כתוצאה מיחסים אשר מבחינה הלכתית נחשבים 'גילוי עריות', כגון: מי שנולד מיחסים בין קרובי משפחה מדרגה ראשונה, וכן מי שנולד מיחסים בין אישה נשואה כדת משה וישראל לבין גבר יהודי שאיננו בעלה. שאלת הממזרות עולה פעמים רבות ביחס לילדים שנולדו לנשים עגונות או מסורבות גט, החיות שנים רבות בנפרד מבעליהן. רבים אינם מודעים לכך ש'ממזר' הוא גם מי שנולד מיחסים אסורים בין קרובי משפחה, כגון איש עם דודתו, איש עם אחות גרושתו (כאשר הגרושה בחיים), וכן אישה עם אחי בעלה המת (כאשר לבעל נולדו ילדים), וכן עם צאצאיהם של כל הנ"ל עד סוף כל הדורות. כל אלו ייחשבו כממזרים גם אם הם נולדו כתוצאה מאונס. גם ילד שנולד מתרומת זרע עלול להיחשב בעיני בית הדין הרבני לספק ממזר, בשל היותו 'שתוקי' - מי ששותק כששואלים אותו מיהו אביו, משום שהוא אינו מכיר.

מהו 'ממזר'?

השלכות הממזרות במדינת ישראל

על פי החוק במדינת ישראל, הסמכות לרישום נישואין נתונה בלעדית בידי הרבנות, ועל כן, אזרחים המוגדרים על ידה כממזרים, מנועים מלהתחתן במדינה (חוץ מאשר עם ממזר/ה או עם גר/ה).

1

הרבנות מחזיקה רשימה ממוחשבת סודית של אנשים ונשים המסומנים על ידה כ'מעוכבי נישואין', ובתוכה יש קטגוריה של 'ממזרים' ו'טעוני בירור לממזרות' אשר אינם רשאים להינשא.

2

במדינת ישראל, בעלה של אם הילד יירשם כאביו, גם אם ברור וידוע שאביו הביולוגי הוא אדם אחר (כנראה בהתאם לכלל ההלכתי "רוב בעילות אחר הבעל"). בנוסף, נחקק חוק הקובע כי אפילו במקרה של ילד אשר נולד עד 300 יום אחרי גירושי האם, יירשם הגרוש באופן אוטומטי כאביו של הנולד. אם האישה מסרבת לרשום את הבעל הקודם כאביו של הילד, הוא יירשם ללא אב. במקרים שבהם נמנעת המדינה מרישום הילד על שם האב - אף שכביכול היא "מצילה" את הילד מתיוג ממזרות (קרי: מהכללת שמו ברשימה של הרבנות) - נגרם לילד ולמשפחתו סבל רב, כמפורט כאן:

3

האיש הרשום באופן שקרי כאביו של הילד (הגרוש), מקבל מהמדינה כוח שאותו הוא עלול לנצל לרעה - בכוחו לסכל פעולה בכל מקום שבו נדרשת הסכמת שני ההורים, כגון טיפול רפואי לילד או הוצאת דרכון; וכן להשתמש בזכותו להתערב בחיי הילד שכלל אינו בנו, כדי להתנקם באם, כגון לאסוף אותו מבית הספר לביתו. במקרים אלה לאם אין יכולת להתנגד, מפני שהאיש רשום כאביו. האם נמצאת למעשה במצב של סכנת סחיטה תמידית.

ואחרי הכול - גם כאשר המדינה ניסתה להציל את הילד מגורל ממזרות ועל כן נמנעה מרישום אביו הביולוגי - אין כל ערובה לכך שאותו הילד, שסבל כל חייו מההשלכות המתוארות לעיל בגין הרישום השקרי של אביו - לא יסבול בעתיד מתיוג הממזרות. שכן בבואו להירשם לנישואין, ייעשה בירור לגבי אביו, וייתכן שהרבנות תקבע שלמרות הכול הוא אינו רשאי להינשא או שהוא יוכנס לרשימה של 'מעוכבי נישואין'. למעשה, המדינה יצרה קטגוריה חדשה של אנשים שהם בבחינת 'מאוימי ממזרות'.

במקרים שבהם האב הביולוגי מבקש להיות דמות אב בחיי ילדו למרות רישומי המדינה, והילד אכן גדל כבנו, נוצר מצב אבסורדי שבו המשפחה נאלצת לטוות שקרים שונים ומשונים בסיטואציות יום-יומיות - בבית הספה, בקופת חולים, בבית חור לים, במשרד הפנים ובכל מקום שנדרש בו רישום של שם האב. באופן אירוני, השאלות שמתעוררות בהקשר לרישום השקרי אינן מטשטשות את הממזרות של הילד אלא דווקא מדגישות אותה, ובכך מביאות לתיוג של הילד כממזר בקהילה.

במקרים שבהם האב הביולוגי מבקש להיות דמות אב בחיי ילדו והאם מתנגדת לכך, המדינה תעודד אותה להמשיך בניכור הורי כלפיו.

במקרים שבהם האב הביולוגי אינו דורש להיות דמות משמעותית בחיי ילדו והבעל הרשום מקבל אותו כבנו - ייטב לילד. אבל אלה הם מקרים מעטים. ברוב המקרים, הבעל יבקש להרחיק מעצמו את הילד שאינו ילדו, ואז נותר הילד ללא דמות אב, ללא מזונות (כי כמעט תמיד האם אינה מעזה לתבוע מזונות מן הבעל, והילד לא יהיה זכאי לתשלומי ביטוח לאומי) - והילד אף אינו זכאי לירושה.

השתיקה

ממזרים ומאוימי ממזרות שותקים ואינם יכולים לשתף אחרים במצבם הבלתי נסבל. חששם הגדול הוא שייוודע בציבור שהם ממזרים, ובכך הם ייפגעו בעצמם, וכן יפגעו ביקריהם וצאצאיהם. לעתים אנשים אינם יודעים בוודאות אם הם או יקריהם ממזרים או אם הם מופיעים ברשימה הסודית של הרבנות, אך הם נמנעים מלפנות לבירור הבעיה ופתרונה מחשש לעורר חשד. עצם העלאת הבעיה בפני הגורמים אשר בידם מצוי הפתרון לה, עשויה להחמיר את מצבם ולהרוס את חייהם וחיי צאצאיהם, מכיוון שהם מסתכנים בהוספת שמם לרשימה של הרבנות. לפיכך, אנשים אלה אינם יכולים להתארגן יחד ולהרים קול. זהו ציבור מושקע ללא פה וללא יכולת מחאה.

הפורום מבקש להיות להם לקול ולפה ולהשמיע את מחאתם.

עמדת הפורום

של חכמי ישראל בכל הדורות, אשר השכילו להפוך הוראות והלכות אשר מימשן נמצא קשה בעיניהם, דוגמת נושא הממזרות, לתיאורטיות, שמהן לומדים לקח בלבד, בבחינת "לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר", שכן "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

הצינור "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט, טז) הוא נר לרגלי החברים והחברות בפורום. הפורום אינו יכול לעמוד מנגד ולאפשר את המשך הסבל, הנידוי החברתי והפגיעה בזכויות יסוד של אנשים בתוכנו. מעבר לחובה זו, הפורום מבקש למנוע את חילול השם שנגרם כתוצאה מהתנהלות זו.

כמו כן, שואף הפורום למצוא מענה אזורי לממזרים, היונק מערכי הדמוקרטיה, השוויון וכבוד האדם. הממזר, בהגדרתו, נולד כתוצאה ממעשה שעשו הוריו, והעובדה שאדם משלם מחיר כבד על מעשה שלא עשה ושאינו בשליטתו, אינה מתיישבת עם ערכים אלה. הפורום קורא למדינה ליישם את עקרונות האמנה הבינלאומית לזכויות הילד ולאפשר לכל ילד להכיר את הוריו ולהיות בקשר בריא עמם. הפורום מצוין כי גם אם בית הדין הרבני רשאי לנהוג על פי פרשנותו לדיני הממזרות, אין מקום שהמדינה תכפה את הגישה הזאת על כלל אזרחי ישראל.

הפורום שואף למצוא מענה הלכתי יסודי ומקיף לבעיית הממזרות, ולא להסתפק במאמצים ספציפיים של התרת ממזרים שאותם עושים הדיינים מעת לעת. התורה מורה לנו על עשיית הישר והטוב, ומצווה אותנו על קיום צדקה ומשפט ועל איסור לחלל את שם קודשו. בהתאם לכך, הפורום מבקש לקדם פתרון הלכתי, שייעשה בכלים הלכתיים ועל פי עקרונות הלכתיים. מסורת חז"ל והפסיקה לדורותיה התאפיינו בהימנעות מכוונת מהטלת כתם הממזר על אדם, מתוך הכרה בכך שפגיעה כזאת אינה הולמת את ערכיה הבסיסיים של התורה ואת רוחה. הפורום קורא להמשיך בדרכם

מקימת הפורום טו"ר רבקה לוביץ

קריאת הפורום

התחום ההלכתי

הפורום קורא לאנשי ונשות הלכה למצוא מענה הלכתי לבעיית הממזרות:

- להנחות שבאופן מעשי, יש להימנע מתיוג של אנשים ונשים כממזרים.
- לפעול בנחרצות לסילוק תיוג הממזרות מאנשים ונשים שתיוגו כממזרים.
- להצהיר כי החזקת רשימה ממוחשבת מטעם המדינה, אשר מקבעת את מעמד הממזרים ואינה מאפשרת לרשומים בה למחוק את כתם הממזרות מעליהם - עומדת בסתירה למסורת ישראל.
- למצוא דרך שבה ניתן לבצע בדיקת רקמות לצורך בירור אזרחי, מבלי להטיל כתם ממזרות הלכתי על המעורבים; ובכל מקרה, לבחון את טובת הילד בכל ההיבטים, כדי להחליט אם ראוי לבצע בדיקה זו.

התחום האזרחי

הפורום קורא למדינה לקיים הכרעות אזרחיות בעניין טובת הילד על פי שיקולים המקובלים בעולם הדמוקרטי והליברלי:

- לרשום את אביו הביולוגי של הילד כאביו כאשר זוהי טובת הילד.
- לאפשר לילד להכיר את אביו הביולוגי.
- לחייב את האב הביולוגי לזון את ילדו, ולאפשר לילד לרשת אותו.

אנו החתומים מטה חברים בפורום "דמעת העשוקים"
ותומכים בנייר העמדה

שרה עברון	הרב יצחק אייזנר
הרב חיים עובדיה	אסתר אלכסנדר
ד"ר רונית עיר-שי	לאה (ללי) אלכסנדר
ד"ר אריאל פיקאר	תמר ביאלה
עו"ד מיכל פנקל	שרון בריק-דשן
ד"ר תניא ציון-וולדקס	הרב ד"ר יצחק גרינברג
פרופ' חנה קהת	ד"ר סוזן ווייס
הרב ד"ר יצחק דב קורן	ד"ר דבורה וייסמן
הרבנית רחל קרן	פרופ' (אמריטוס) צבי זוהר
הרב דוד רוזן	ד"ר גילי זיוון
הרב בתיה רוזן-גולדברג	נורית יעקבס ינון
ד"ר אלן רוזנטל	עו"ד ניצן כספי שילוני
ד"ר דבורה רוס	עו"ד ועו"ס שיר לביא זנאתי
עו"ד יעל רוקמן	טו"ר רבקה לוביץ
ד"ר רם ריבלין	פנחס לייזר
הרב ד"ר אברהם שמאע	ד"ר יהודה מירסקי
הרבנית לאה שקדיאל	ד"ר חנן מנדל
הרבנית ד"ר ענת שרבת	רחל סטומל
ד"ר נועה ששר	עו"ד נעמה ספראי כהן

פורום דמעת
העשוקים
פתרון לבעיית הממזרות

